

Çeteler ve toplumsal değişim¹

Martin Sanchez-Jankowski²
Çeviri: Hamit Ölçer³

Öz

Konu üzerine geçerliliğini yitirmemiş literatür, çeteleri sıklıkla bazı suçlu ya da suça ait faaliyetlere girişen bireylerin gevşek birleşmeleri olarak tanımlamaktadır. Yine de araştırmacılar sosyolojik açıdan çeteleri öteki kolektif davranış tiplerinden ayırt etmeyi ihmal etmektedirler. Aksine, bu makale çeteleri kentsel alanların toplumsal yapısı tarafından etkilenen organizasyonlar olarak faaliyette bulduklarını anlar. ABD bağlamında çeteler üzerine yoğunlaşan bu makale, çetelerin hem yaygın özelliklerini hem de çetelerin farklı biçimlerini çetelerin önemli toplumsal değişimleri yaratmaktan ziyade etkilendiği varsayılan beş tarihsel dönem üzerinden tartışmaktadır.

Anahtar kelimeler: Kolektif davranış, çeteler, toplumsal değişim, toplumsal yapı

Araştırma makalesi

Research article

Geliş - Submitted: 04/05/2020

Kabul - Accepted: 21/06/2020

Atıf – Reference: Sanchez-Jankowski, M. (2020). Gangs and social change, Çev. Hamit Ölçer. *Nosyon: Uluslararası Toplum ve Kültür Çalışmaları Dergisi*, 4, 93-111.

Gangs and social change

Abstract

Extant literature on the subject has usually defined gangs as loose associations of individuals engaged in some type of delinquent or criminal activity. Yet researchers have failed to sociologically differentiate gangs from other types of collective behavior. In contrast, this article understands gangs as organizations influenced by the social structure of the urban areas in which they operate. Concentrating on gangs in the US context, the article summarizes both common features and different forms gangs have assumed over five historical eras, arguing that gangs respond to rather than create significant social changes.

Keywords: Collective behavior, gangs, social change, social structure

Giriş

Bir büyüme endüstrisi haline gelen çeteler, Amerika Birleşik Devletleri'nde pek çok çalışmanın ilgi odağı olmuştur. En son araştırmalar çeteleri iki yoldan işlemiştir: ya belirli bir kişisel öznitelik dizisine sahip bireylerin bir araya gelmesi ya da sapkın ve/ya cezai davranışlarda bulunan bir grup birey olarak. Bununla birlikte, her iki yaklaşımın da rahatsız ediciliği genelde toplumun şartları ile söz konusu “çete” nin kolektif davranış biçimi ve Amerikan kültüründe her tarafa yayılmış olan bireyselci düşüncenin geri dönüşümü arasındaki bağlantıların alışlagelmiş biçimde hafife alınmasıdır. Bu, çetelere kimin katıldığı ve aynı “çete” kavramı altında farklı kolektif davranış biçimlerinin yanlış temsil edilmesinin etkisiyle olmaktadır. Bu nedenle burada sunulan argüman ABD çeteleri hakkındaki çağdaş literatürü eş zamanlı biçimde özetlerken, kasıtlı biçimde saptırılmaktadır.

Birinin çeteyi nasıl tanımladığı, çete araştırmacıları için önemli bir meseledir. Bu alanda ünlü bir araştırmacı olan Malcolm Klein'a göre, çeteler uyum dereceleri değişken ve farklı biçimler almaktadırlar (Klein, 1998). Klein'ın ifade ettiği gibi, “eğer evrensel bir tanım bulamazsak... öteki iki yolu deneyebiliriz. Birincisi, bazı referansları hariç tutalım... İkincisi,

¹ Sanchez-Jankowski, M. (2003). Gangs and social change. *Theoretical Criminology*, 7(2): 191–216.

² Kaliforniya Üniversitesi, Berkeley, Amerika Birleşik Devletleri.

³ Mardin Artuklu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı. E-posta: hamitolcer@hotmail.com, ORCID ID: 0000-0003-1418-4237

daha yaygın olarak kabul edilen özelliklerden veya çeşitli çetelerin karakteristik özelliklerini inceleyelim” (1998: 21). Sonuç olarak Klein, kamusal alana duvar yazısı saçan “Yaftalayıcılar” denilen grupları; “Taşlayıcılar” denilen şeytan ayini yapan yarı-dini grupları; sıklıkla “Dazlaklar” denilen beyaz hegemonik grupları ve uyuşturucu satıcısı kartelleri hariç tutar. Ancak, bu tartışma ne çeşitli çetelerin yaygın biçimde kabul edilen sıfatlarının ve karakteristik özelliklerinin ne de bir “çete”yi bir “takım”dan ayırt eden bir tanımın yerine geçemez. Kısacası, Klein’in yaklaşımını problemlili kılan şey, sosyolojik açıdan aynı olmayan grupları bir başlık altında sınıflandırmasıdır. Bu sayede, özgüllük kaybolur ve çeteler başka kolektif davranış biçimlerinden zar zor ayrılabilir hale gelir; kavram farklı grupları uygun kategoriler içinde sınıflandırmak için esas teorik malzemedeki yoksun kalır. Çete olgusunu daha tatmin edici bir şekilde anlamak, bireyler arasındaki karmaşık ilişkiyi, kolektif davranış dinamiklerini ve toplumsal değişim süreçlerini göz önünde bulundurmaya gerektirir. Sona doğru bu makale iki iddiada bulunmaktadır. Birincisi çetelerin, örgütlenmeler olduğu ve psiko-sosyal “eksiklikler”le gevşek işbirliği halinde olmadığıdır. Tam tersine çağdaş toplumlarda çetenin, yapısal özelliğinden ötürü, orantısız bir şekilde, ABD’de herkesin dilediğini isteyen ve gerekli olan her şeyi elde etmeye hazır olan düşük gelir kökenli insanlardan oluştuğudur. İkinci iddiam, çetelerin faaliyetlerinin bir dizi tarihsel değişime adapte olsalar bile, son 150 yıl içinde biçim ve hedeflerde örgütsel olarak dikkate değer ölçüde istikrarlı olduklarıdır.

Bu iddiaları akılda tutarak bu makaleyi ikili amaç etrafında düzenledim. İlki, sonraki bölümde yansıtılan çağdaş çete araştırmasının kavramsal tuzaklarını ayrıntılı bir şekilde açıklamaktır. İkinci amacım, çağdaş ABD tarihinin beş dönemi boyunca çetelerin, aksi durumda pratiklerini nasıl değiştirmediklerini incelerken, insanların çetelere neden katıldıklarını yapısal ve aşırı psikolojikleştirici terimlerle açıklayabilmeyi değil, çeteleri anlamada alternatif bir anlayış sunmaktır.

Mevcut çete araştırmasının tuzakları

Çeteleri olumsuz kişisel özelliklere sahip bireyler olarak ele almak

Genel olarak, iki çete araştırması geleneği, son birkaç on yıl boyunca sosyolojik çete çalışmalarına egemen olmuştur. Birincisi, çeteler, benlik saygısını ve alternatif bir toplumsal kimlik sağlamak için bir gruba bel bağlayacak kadar ciddi kimlik yoksunluğu yaşayan bireyler yığını olarak görülür (Horowitz, 1984; Vigil, 1988). Bu araştırmanın çoğu etnik azınlıklara odaklanmıştır. Örneğin Horowitz (1984) ve Vigil (1988), Meksikalı Amerikalıların Meksika kökenli kültürler ile göç ettikleri egemen Amerikan kültürü arasında marjinalleştiklerini keşfetmişlerdir. Her iki çalışmada bu yazarların ileri sürdükleri gibi, kişisel kimlik eksikliği bu bireylerin bir çeteye katılma olasılığını arttırmakta, çete, onu aynı sosyo-psikolojik pozisyondaki diğerleriyle bağlamakla, birey için bir kimlik boşluğu doldurmaktadır. Bu nedenle, Horowitz’e göre çete üyeleri “imaj kurucuları” idi; Vigil’e göre çete üyeleri, zayıf egoları ile “kendi kimliğini” oluşturmak için çeteyi kullanmak isteyen bireylerdir (Horowitz, 1984: 92-4; Vigil, 1988: 151). Esasında bu çalışmalar çetelerin, bireylerin yaşamlarında başka türlü bulunmayan bir değer hissi yarattıklarını savunmuştur.

Afrikanlı-Amerikalılar ve Porto Rikolular’ın durumlarında yine de araştırmacılar, parçalanmış evlerden gelen bireylere odaklanan psikolojik bir yaklaşımdan bütünüyle uzaklaştılar. Burada akademisyenler, çete üyelerinin, evde babaları olmayan tek ebeveynli ailelerden gelmelerinin daha olası olduğunu, bu gençlerin “geleneksel” bir kimlik ve yaşam tarzı oluşturmalarına yardımcı olacak bir erkek rol modeli olmaksızın terk ettiklerini iddia etmektedirler. “İstikrarlı” baba figürü bulunmayan bu gençler, kendi evlerinde eksik olanları kendilerine sağlayabilecek erkek egemen grupları ararlar; burada çete bir aile vekili rolünü üstlenir. Açık bir biçimde, o halde bu yaklaşımlar sadece çetelere kimin katıldığını

değil; aynı zamanda neden katıldığını da açıklamaya çalışır. Dahası, bu tür argümanlardan yola çıkmak durumu düzeltmek için önerilen bir stratejidir. Eğer babalar yalnızca çocuklarının anneleriyle kalıp olumlu ekonomik ve duygusal bir çevre sağlasa ya/ya da anneleri çocuklar edinmesin diye doğum kontrolüne zorlansaydı, iddia edildiğine göre, insanların çetelere katılımı azalacaktı.

Ancak bu düşünce çizgisi de birçok yönden kusurludur. Bir kere, tek ebeveynli kadın-başlı aileler pek çok yoksul kentsel alanlarda yaygındır. Bu, epey basit bir biçimde, bu özgeçmişten gelen çoğu çocukların, çetelere katılmadıklarında tek ebeveynli aileleri bir neden olarak görmeyi zorlaştırır (Tucker ve Kernan, 1995; Patterson, 1998). Bu nedenle, başka hafifletici faktörlerin, birinin çeteye katılıp katılmamasını etkilemesi gerekir. Başka bir diğer problem, bireylerin yeni kimlikler bulmak için çetelere katıldığı varsayımından kaynaklanmaktadır. Bu husus ile ilgili olarak getirilen kanıtların çoğu, çete üyelerini muhtemelen onların çete aracılığıyla harcadıkları zaman, edindikleri dövmeler ya da giydikleri kıyafetler ile güçlü bir biçimde tanıdığını varsayar. Fakat, burada yine, çete olmayan pek çok üye benzer şekilde hareket eder. Örneğin erkek grubu üyeleri, spor oyuncularını ile takım üyeleri gibi “kardeşleriyle” birlikte iyi zaman geçirirler; her ikisi de sıklıkla dövmelidir ve kendi gruplarıyla ilişkili olan kıyafetler giyerler.

Kimlik üzerine bu odaklanma nedeniyle araştırmacılar, çetelerin kendilerine katılan gençlere sıklıkla sağlamış olduğu daha geniş bir avantaj dizisini vurgulamaktan uzaklaştılar. Örneğin, çete, yasadışı ekonomideki iş girişimleri aracılığıyla ekonomik bir organizasyonun rolünü üstlenebilir ve üyeleri için para üretebilir. Bir çete ayrıca üyelerine heyecan sunabilecek gruplarla ilişkili eğlence ve statü sağlayan çok takdir edilmiş bir toplumsal organizasyon olarak hareket edebilir. Yoksul veya düşük gelirli gençler arasındaki bu durum, yasal ve toplumsal olarak kabul edilmiş kolej ortamlarındaki orta ve üst sınıfların erkek ve kız öğrenci gruplarına sunulan şeyle aynıdır. Bu yüzden, bireylerin kendi başına çetelere katılmasına öncülük eden şey, kimlik eksikliği ya da marjinal kimlik bile olamaz. Gerçekte bu nosyon, bu toplumsal biçimin yoksul mahallelerde ve topluluklarda verebileceği özel durum ve zevklerden dolayı çete “kimliği” nin nasıl cazip hale geldiğini göz ardı etmektedir.

Bu ilk araştırma geleneğindeki diğer çalışmalar -yani olumsuz kişisel özelliklerini vurgulayan çalışmalar- çeteleri çok akıllı olmayan bireyler yığını olarak ele alır. Düşük zekâ ile bir çeteye katılma arasındaki ilişkinin test edildiği herhangi bir çalışmanın farkında değilim, ancak Hirschi ile Hindelang (1977), Wilson ile Herrnstein (1986) ve Herrnstein ile Murray (1994)'nin çalışmaları buna en yakın görünmektedir. Bu araştırmacılar, düşük zekâ ile suç işleme arasında bir ilişki ortaya koysalar bile yine de bu varsayım için kanıt yoktur. Araştırmalar sadece çete üyelerinin düşük zekâyâ sahip olduklarını saptamada başarısız kalmadılar aynı zamanda kanıtlar pek çok çete üyesinin son derece zeki olduklarını göstermiştir. İronik açıdan, kesinlikle, onların iş girişimlerinde bulunma ve onları yok etmeyi zorlaştıran otoritelerden kaçınma konusundaki “bilişsel yeterlilikleri” budur (Taylor, 1990; Sanchez-Jankowski, 1991; Padilla, 1992). Çete üyeleri, zeki ve yetenekli oldukları için, çeşitli kurumlara karşı inatçı düşmanlıklarını, toplumsal problemler olarak onları ortadan kaldırma teşebbüsünde bulunmayla kanıtlamaktadırlar.

Hâlâ bu geleneğin bir başka alt kümesinde, en önemlisi Robert Merton'un (1968) insanların, istediği ve muhtemel kabul etme arasındaki bir boşluğu tanımlaması sayesinde bireylerde gelişen anomi tartışmasıyla ilişkili olan gerilme teorisidir (Kornhauser, 1978: 139). Amaçlar fırsatlarla uyuşmadığında “gerilmeler” ortaya çıkar. Albert Cohen'in (1955) muhteşem çeteler çalışması Merton'un anomi teorisi ile koyutlanan varsayımların çoğunu kullanmıştır. Muhtemelen bunlardan en önemlisi Cohen'in, çetelerin, bireylerin amaçları ve onların yeteneklerinin farkına varmaları arasındaki gerilimden yayılan hayal kırıklığını telafi etmek için bir alt kültür biçimi olduğu tartışmasıydı. Sonuç itibarıyla, hem Merton'un hem de

Cohen'in çalışmalarında, çeteler, damgalanmanın üstesinden gelmek ve statü edinmek için sapkın eylemlere katılan bireyler yığını olarak düşünülür.

Buna bağlı olarak Philippe Bourgois (1995), uyuşturucu ticaretine karışmanın saygıyı istemenin bir işlevi olduğunu ileri sürmüştür. Bourgois, bireylerin statü istedikleri için çeteye ilişkili suçlara karıştıklarını göstermiştir. Yine de etkileyici bir dizi başka çalışma, genç insanların sadece çetelere katılmak ve basitçe statü için değil para ve paranın satın alabileceği toplumsal "saygı"nın temel motivasyon olduğunu doğrulamıştır (Sullivan, 1989; Taylor, 1990; Sanchez-Jankowski, 1991; Padilla, 1992; Shakur, 1993).

Buna rağmen bu geleneğin başka bir açıklaması, çeteleri, sadistik olan ve bu eğilimi şiddet yoluyla gerçekleştiren bireyler yığını olarak görür. Hiçbiri Lewis Yablonsky'nin (1966) bu çete görüşünden daha sağlam olamaz. Yablonsky, etkili kitabı Şiddet Çetesi (Violent Gang)'nde, çete üyelerinin kendilerini diğer gençlerden daha fazla şiddet eğilimli olmaya izin veren psikolojik rahatsızlıklardan muzdarip olduklarını; çetelerle ilişkili şiddetin yüksek etkilerini açıklayan da bu karakter kusurlarının olduğunu varsayar. Yine de başka hiçbir çete çalışması, Yablonsky'nin çete üyelerinin psikolojik sorunlarının yoksul bölgelerden gençlerin genel nüfusundan daha fazla şiddet ile sonuçlandığı tezini destekleyen sistematik kanıt üretmemiştir. Bu, çetelerdeki bireylerin şiddete dahil olduğunun bariz gerçeğini reddetmek demek değildir. Bununla birlikte, Yablonsky'nin çete kavramından daha mantıklı olan şey, baskının, paranın nihai gücünün yerini aldığı psikolojik anormallikleri olan bireyler grubu olarak çetelerin, alt sınıflar arasında saygının elde edildiği bir araç olarak fiziksel şiddeti düşünmesidir. Daha sonra ayrıntılı olarak, burada, pek çok doğrudan gözlemsel kanıt, ısrarla şiddetin, çetelerin faaliyet gösterdiği toplumsal koşullardan kaynaklandığını keşfetmiştir (Miller, 1958; Suttles, 1968; Sanchez-Jankowski, 1991; Venkatesh, 2000).

Bu çete çalışması geleneğinde hâlâ bireyselci bir biçimde yönlendirilmiş bir yaklaşım, kontrol teorisyenlerinin ileri sürdüğü varsayımlara dayanmaktadır. Kontrol perspektifine göre, normal açıdan bireyleri kontrol altına alacak büyük kurumlardan biri veya daha fazlası etkisiz olduğunda çete şiddeti ortaya çıkar (Gottfredson ve Hirschi, 1990; Sampson ve Laub, 1993). Bununla birlikte, yine, bu tartışma çizgisi en az bir ciddi sorundan muzdariptir: okullar gibi toplumsal kurumların etkilerini, hem okulların hem de bireylerin kendilerinin büyük ölçüde etkilendiği sosyoekonomik şartlardan ayırmakta başarısız olur. Örneğin, orta sınıf çocukları, okulların onların davranışlarını kontrol etme konusunda daha yetkin oldukları veya bir suçtan tutuklanması ya da hüküm giymeleri halinde kaybedilebilecek çok sayıda mülk ve özgürlüklere sahip ayrıcalıklı bir yaşam tarzına sahip oldukları için mi çetelerden veya suçla karışmaktan kaçınıyorlar?

Gerçekte, orta sınıf gençlerin genellikle lisedeki erkek ve kız öğrenci gruplarına katılmalarının, eğlenceyi ve toplumsal statüyü sunabilecek sıra dışı bir organizasyona katılma arzusu olduğunu gösterecektir. Yine de erkek grupları ile kız grupları çetelerden oldukça farklı örgütlenmelerdir. Erkek ve kız gruplarındaki gençlerin, çetelerin aksine uyuşturucu satın alma ve tüketme yoluyla yasadışı davranışa dönüşebilecek bir toplumsal organizasyona dahil oldukları yerde; uyuşturucu yapmak ve satmak amacıyla mevcut sosyoekonomik organizasyonlar söz konusu değildir. Öteki farklılıklar mevcut olduğu halde, çeteler ile erkek/kız grupları arasındaki en belirgin ve önemli ayırım, ekonomik mallardaki farklılıkları gerektirmektedir.

Son olarak, kısmen de olsa çetelerin etkili bir yorumu, onları belirli mahallelerde toplumsal düzensizliklerin ürünü olan bireyler yığını olarak nitelendirmiştir. Bu teorinin son zamanlardaki yükselişinde hiçbir araştırmacı William Julius Wilson'dan daha önemli olmamıştır. İki ufuk açıcı çalışmada (Wilson, 1987, 1996), Wilson, fakir toplulukların, özellikle Afrikalı-Amerikalı toplulukların, küresel ekonomideki değişiklikler içinde ABD'nin üretime yönelik iç kentlerini düşük ücretli hizmet merkezlerine dönüştürdükçe giderek daha fazla fakirleştiğini ileri sürmüştür. Bu durum, Afrikalı-Amerikalılara diğer gruplardan daha

fazla zarar vermiştir, çünkü onlar üretim işlerine daha bağımlıydılar, son zamanlarda beyaz işçiler için geleneksel olarak ayrılmış bir iş kategorisine eriştiler. Makro düzeydeki bu değişim getto topluluklarındaki sosyoekonomik koşulları ağırlaştırdı ve Afrikalı-Amerikalıların sahip olduğu toplumsal ve ekonomik kurumların hayatta kalmasını güçleştirdi. Ortaya çıkan şey, toplumsal örgütlenmede daha genel bir düşüşe yol açan toplulukların fiziksel koşullarındaki genel bozulma oldu. Bu nedenle, bu düşünce çizgisine göre, artan toplumsal düzensizlik, bu ve diğer etnik alanlarda artan çete aktivitesini hızlandırmıştır.

Wilson'un öncülüğünü takiben, diğer araştırmacılar da benzer bir biçimde mahallelerdeki geniş sosyoekonomik düşüşlerin suç ve çete şiddetindeki artışta etkili araç olduğunu öne sürdüler (Hagedorn, 1988; Skogan, 1990; Sampson ve Wilson, 1995). Yine de Wilson'dan kaynaklanan bu yaklaşımı şu şekilde karakterize etmek yanıltıcı olacaktır: daha açık olarak, Wilson'un kendisinin Robert Park ve daha evvel Chicago Okulu'nun kentler görüşünden güçlü bir biçimde etkilendiği (Park ve diğerleri, 1925). Daha önceki görüş, kenti, her birinin belirli bir etnik kültür, nesil ve bu nesille bağlantılı maddi koşullarla ilgili özelliklere sahip olan ortak merkezli bölgelere bölünmüş olarak tasarladı. Daha sonra Chicago ve diğer büyük sanayi kentlerinin "gecekondu" veya kiralık konutlarını işgal edenler, ülkeye en yeni ulaşan en fakir göçmen gruplarıydı; aynı etnik gruptan sonraki kuşaklar, konut stokunun daha iyi olduğu veya daha iyi hale geldiği alanlardaki konutu işgal edenler olacaktır. Park, alt sınıfların diğer toplumsal sınıfların üyelerinden daha fazla suçlu davranmaya eğilimli olduğunu kabul ederken, çeteleri incelemek için yaygın Chicago Okulu çerçevesini kullanan Frederic Thrasher (1927) idi. İlginç bir şekilde, çeteleri inceleyen tüm araştırmacılar arasında Thrasher, çağdaş çete araştırmacıları arasında en etkili olanı olmaya devam etmektedir. Thrasher'in kendi analizleri için önemini kabul etmeyen çetelerle ilgili az sayıda kitap vardır.

Park ve Thrasher'in ardından Shaw (1930), Chicago Okulu'nun düzensizlik teorisini, toplumsal açıdan düzensiz alanlarda yaşayan ancak toplumsal açıdan düzenli alanlarda suç işleyen insanlar tarafından işlenen suçları hesaba katmak için uyarladı. O, bu coğrafi alanlara "fırsat alanları" olarak atıf yaptı. Bunun orijinal teoriyi değiştirme etkisi vardı, ancak temel ilkelerinin hiçbirini değiştirmede. Sonuç olarak Gerald Suttles (1968) ve William Foote Whyte (1993) zamanında teori, 1950'lere kadar çeteler üzerine olan literatürde baskın olmayı sürdürdü, her ikisi de İkinci Chicago Okulu'nun (Fine, 1995) ürünleri olan, düzensizliğin çetelerin ürünü olmadığını tartışan makaleler yayımladılar ancak yoksul mahalleleri belirli bir yapıyla ilişkilendirdiler.

Her ikisi de 40 yıl çok etkili olan Suttles ve Whyte'in çalışmalarının ardından, Wilson ve Kelling (1989) tarafından, yoksul mahallelerin fiziksel bozulmasının bu mahallelerdeki toplumsal kontrol üzerinde giderek artan bir etkiye sahip olan ve suç için elverişli ortam sağlayan şeyin bu kontrol eksikliği durumu olduğunu belirten bir makale geldi. Profesyonel olmayan bir dergide yer alan bu makale, ardından suç literatürünün büyük bir bölümü üzerinde muazzam bir etkisi oldu. Wilson ve Kelling'in (1989) argümanının ilk ampirik çalışması, bir mahallenin fiziksel çöküşünün toplumsal kargaşaya ve suç artışına yol açtığına dair kanıt bulan Skogan (1990) tarafından yapılmıştır. Skogan'ın kitabının (1990) yayınlanmasından kısa bir süre sonra, Robert J. Sampson ve William Julius Wilson (1995) tarafından yazılan bir makale, toplumsal düzensizlik teorisinin argümanları ile fiziksel çöküş ve düzensizlikle ilgili ortaya çıkan argümanları evlendirmeye teşebbüs etmiştir. Bunu yaparken onlar William Julius Wilson'un (1987) makro ekonomik koşullardaki değişimi, mahallenin fiziksel durumundaki çöküşü ve toplumsal bozulma ve suçtaki artışı hakkındaki tartışmayı bağlayan bir teori sundular. Bunu, kentsel yoksulluğun durumu üzerine, o ve Sampson'un ilerlettiği önceki konumu ampirik olarak doğrulamaya girişen Wilson'un ikinci kitabı (1996) izledi.

Wilson'un tartışma çizgisinin en kritik kısmı, küresel ekonomideki değişiklikler nedeniyle Afrikalı-Amerikalı getto içinde önemli bir toplumsal ve fiziksel çöküşün olmasıydı.

Onun argümanı, toplumsal bozulmanın olmadığı Afrikalı-Amerikalı mahallelerindeki bir zaman çizgisine dayanmıştı. Wilson'un seçtiği zaman çizgisi 1940'lardı ve bunu göstermek için seçtiği yer –daha sonra ABD'nin en büyük Afrikalı-Amerikalı gettosu olan- Chicago'nun Güney Yakası idi. Wilson, St Clair Drake ve Horace Cayton (1945) tarafından Chicago'nun Güney Yakası'nın ufuk açıcı çalışmasını kullanmıştır. Onlar, Güney Yakası mahallelerinde yoksulluk varken, zamanında pek çok toplumsal ve ekonomik kurumların en azından yerliler için güçlü toplumsal örgütlenme sağladığını keşfettiler. Özünde, düzensizlik yoktu ve ne yüksek derecede suç ne de çete faaliyeti vardı.

Drake ve Cayton'un çalışmasını karşılaştırmalı bir zaman çizgisi oluşturmak için kullanan Wilson, belirli mahallelerin sadece gelir ve servetteki düşüşlerini görmekle kalmayıp aynı zamanda yağmacı grupların yükselişine benzer başka "sapkın" gruplar arasında aşırı derecede yoksulluğun olduğu sonucunu çıkardı. Wilson'un çeteler için uyguladığı teorik argüman, Hagedorn (1988) ve Anderson (1990)'un etnografik çalışmaları tarafından desteklenmiştir. Bu tartışma çizgisi ile ilgili problem, 1940'lar süresince Chicago'nun Güney Yakası'nın kullanılmasının iyi bir örnek olmayabileceğidir, çünkü bu alan Wilson'un ileri sürdüğü gibi toplumsal açıdan örgütlenmemiştir. Drake ve Cayton'un (1945: 589-94) çalışmalarına daha yakından bir bakış, suçluluğun, şiddet ve fuhuşun olduğu gettonun önemli fakir bölümlerindeki ihmalden kaynaklandığını göstermektedir. Buna ek olarak, çeteler zaten bu ve diğer alanlarda faaliyet gösteriyordu ve bunun Afrikalı-Amerikalı getto için yaldızlı toplumsal örgütlenme çağı olduğunu iddia etmek zordur. Dahası, çete oluşumunun yoksulluğun egemen olduğu alanlarla ilişkili olduğu görülmektedir. Chicago Okulu ile ilişkilendirilmiş olan Suttles (1968) ve Whyte (1993) bile çetelerin, bozulmanın bir sonucu olmaktan ziyade yoksul topluluğun yapısının ayrılmaz bir parçası olduğunu ileri sürmüşlerdir. İronik açıdan, onların araştırmalarının bu kısmı kriminolojik literatürün pek çoğu tarafından büyük ölçüde görmezden gelinmiştir.

Sapkın davranışlar sergileyen bireyler yığını olarak çeteler

Bu alandaki ikinci bir araştırma geleneği, çeteleri sapkın eylemler gerçekleştiren bireyler yığını olarak göz önünde bulundurur. Bu gelenek, daha önce belirlenmiş tanımsal ikilemlerin altını çizer: çeteleri inceleyen araştırmacılar, bir kolektif davranış biçimini çalıştıklarını bilirler, ancak bu biçimin nasıl tanımlanacağı konusunda bir fikir birliği yoktur. Bu nedenle, bu gelenekteki akademisyenler, çeteleri yalnızca "sapkın" ya da cezai fiiller gerçekleştiren bireylerin gevşek birleşmeleri olarak algılayan bireyci varsayımlara geri dönme eğilimindedirler (Klein ve Crawford, 1968). Bu eylemler ekonomik ya da şiddet niteliğinde olabilir, fakat bu çerçevede, onların pratiklerinin yasadışı karakteri çeteleri diğer birleşmelerden ayırmaktadır (Klein, 1998).

Bu yaklaşımın da eksiklikleri söz konusudur. İlki, çetelerin doğrudan bölgesel açıdan tanımlanması; bir diğeri, yasa dışılığın, kimliği belirlemede bir anahtar olarak kullanılmasıdır; üçüncüsü ise, kendilerine böyle atıfta bulunan (ve resmi bir adı olan) herhangi bir birey grubunun bir çete olarak ele alınabilmesidir. Birincisi, çeteler üzerine olan çoğu araştırmaların arasında tutarlı bir bulgu, genellikle belirli mahallelerle özdeşleştikleri ve bölgesel olarak hareket ettikleri tanımlamasıdır. İsimlerini ve kimliklerini bir mahalleden veya bir topluluğun coğrafi bölümünden alabilirler ve daha sonra bu bölgeyi davetsiz misafirlere karşı korumak için harekete geçebilirler (ister davetsiz misafirlerin varlıkları için potansiyel tehditler oluştursun ya da oluşturmazın). Her şeye rağmen, bölgesel temelli yaklaşımların dezavantajları dikkate değerdir. Bir problem, bu yaklaşımın, çetelerin bölgeselliğini hayvan davranışçıları tarafından sayısız çalışmadaki bölgesel davranış betimlemelerine benzetme eğiliminde olmasıdır (Lorenz, 1966; Morris, 1967; Suttles, 1972). Kısmi sonuç olarak, çetelerin imajları, erdemli ve zararsız insanları avlayan ve daha sonra yaygın kültürel anlayışları etkileyen bireyler yığını olarak medyaya girmektedir (Wacquant, 1994).

Buna bağılı olarak, araştırmacılar, bölgesel temelli analogiler arasındaki içgüdüsel ve duygusal tepkileri vurgularken, sıklıkla bireylerin bir çeteye katılmaya karar verirken yaptıkları oldukça akılcı değerlendirmelerinin yanı sıra katılımdan sonra bireylerin kararlarının amaçlı karakterini göz ardı etmektedirler. Bunun yerine, hem hayvan hem de insan davranışının akılcı olmayan karakterini vurgulamaktadırlar (Lorenz, 1966; Wilson, 1993). Belirli bir coğrafi bölgede yaşayan ve serpilken kültürel ya da duygusal güçler, bir çetenin maddi avantajlarını temin etme yeteneğinden daha baskın olup aksi halde alt sınıf topluluklarda temin etmek zordur. İlginç bir şekilde, bir bireyin suçta olan ilgisinin büyük ölçüde duygularla ilişkili olduğunu (ve bu nedenle gençlerin bu duyguları yürürlüğe koymayı sağladıkları bağlamda çetelere çekildiklerini) tartışan Jack Katz'ın (1990) kültürel yönelimli çalışması, sosyo-biyologlar tarafından yapılan içgüdüsel argümanlar ile benzeri bir ilgiyi paylaşmaktadır. Sosyo-biyologların çalışmaları gibi Katz'ın çalışması da gelecekteki (ve hali hazırdaki) çete üyelerinin karar alma süreçlerine giren her maliyeti ve fayda hesaplarını büsbütün küçümsemiş ya da reddetmiştir.

Çetelere karşı bölgesel yaklaşımlarla ilgili bir başka problem, bu organizasyonların belirli bir coğrafi alanda kaldığı taahhüdünü abartma eğilimidir. Çeteler belirli bir alanda faaliyet gösterir, çünkü bu konum, belirli bir bölgenin kendilerini tanımlamaları için temel olduğu için değil; onların kendilerini güvende ve kontrol altında hissedebilecek kadar güçlü oldukları tek yer olduğundan dolaydır. Bu, grupların belirli bir coğrafi yeri kullanarak organizasyonel bir kimlik oluşturmadığını söylemek değil, fakat bölgenin önemi, psikolojik kimliğin oluşumu ile ilgili olmaktan ziyade daha çok pazar kontrolü ve güvenliği ile ilgili olmaktadır. Çeteler, işgal edebildikleri kadar pek çok coğrafi sahayı işgal etmeye hazırdu; bu çok geniş alanlar ve sınırlar üzerinde yayılabilirdi.

Bu dezavantajlara ek olarak -bölgesel yönelimli tanımlardan kaynaklanan hayvansal analogilerin kolaylığı ve sonuçta ortaya çıkan akılcı motivasyonların azımsanması- bir başka mesele, bölgesel tarzda hareket eden ve yasadışı eylemlerde bulunan tüm grupların çete olmamasıdır. Örneğin, evi üzerinden bölgeselleşen ve alkol ve uyuşturucu tüketimiyle uğraşan bir erkek koleji ya da etnik sosyal kulübün, yeni üyeleri taciz etmede ya da mahallede istenmeyen kişilerin dışlanmasında şiddet kullanması çetelerin bölgesel yönelimli tanımına uyar. Yine de, genellikle orta sınıf ya da üst sınıfın bu biçimleri, çetelerle ilişkilendirilmemeli ya da genellikle çeteler olarak ele alınmamalıdır.

Alt sınıf topluluklarında, çete olmayan diğer kolektif davranış biçimleri, yine de bu ikinci araştırma geleneğinde yaygın olarak belirtilen, bu kriterlere -bölgesellik, yasa dışılık ve "çetelerin" kendi tanımı- uymaktadır. Örneğin, bir "ekip"i ele alalım. Ekip, hırsızlığı tasarlamak için organize edilmiş üç ila beş kişilik bir grubu tanımlamak için kullanılan bir isimdir; başka bir deyişle, grup, yalnızca suç davranışına karışmak amacıyla örgütlenmiştir. Benzer şekilde "heyet", yasadışı uyuşturucuların satışı etrafında örgütlenen sıklıkla Jamaikalı gruplara atfedilen bir terimdir. Son olarak, çok çeşitli yasal ve yasadışı işlerde faaliyet göstermek üzere örgütlenmiş gruplar için kullanılan bir "kartel" söz konusudur. Bu grupların her biri suç oluşturan davranışa girişen, faaliyet gösterdikleri bir bölgeye sahiptirler ve yukarıdaki kriterlere göre çete olarak kabul edilebilir.

Öyleyse, bu analizden ortaya çıkan, çetelerin daha kesin bir tanımı olmaksızın, henüz tarif edilen çeşitli kolektif davranış biçimlerini ayırt etmenin imkânsızlığıdır. Bireylerin bölgesel tarzda ve yasadışı eylemlere giriştiği her ilişki içinde çeteler gibi davranmalarıyla sadece kafa karışıklığı değil, aynı zamanda çetelerin net bir sosyolojik anlayışından kaçınan araştırmacılar ortaya çıkar: çeteler ve gruplar, çete olmayanlardan ayırt edilemez hale gelir. Dahası, ortaya çıkan tanım boşluğunun ortasında, muhtemelen sadece erkek grupları, ekipler, heyetler ve karteller çetelerle karıştırılmamaktadır: ilaveten araştırma, çetelerin ve takımların çözümlemelerini başarısızlığa uğratma eğilimi söz konusudur. Yine de diğer örgütlenme biçimlerinde olduğu gibi, takımlar ve çeteler sosyolojik olarak aynı değildir.

Takımlar iki şekilde ele alınabilir: oluşumun bir lideri vardır, ancak grup organizasyonel yapıdan yoksundur; diğeri ise bir lider olmaksızın çalışan kolektif bireyleri gerektirir, fakat muhtemelen “çetecilik” davranışına girebilir (“çetecilik” davranışı ile bireylerin bir şeye karşı çıkmak veya bir şeye saldırmak için bir araya gelmelerini kastediyorum). Her iki takım da çetelerden farklıdır, çünkü düzenli kurallara uymazlar, üyeleri arasında farklı roller üstlenirler ya/ya da grubun hayatta kalmasına öncelikli önem veren bir kod altında çalışırlar. İlk tipte bir lider bulunur ve insanlar çetecilik davranışına girer, illa ki düzenlenmiş kurallar söz konusu değildir ne de farklılaşmış roller üstlenilmektedir. İkinci tipte bir bireyler yığını lider olmaksızın çalışır, fakat düzenli olarak birbirleriyle gevşek konular içindedirler; onlar da “çetecilik” davranışına girerler fakat yalnızca belirli bir dönem dahilinde. Takımın bu tip örneği, köşede ya da başka bir yerel alanda düzenli olarak bir araya gelen, “kendiliğinden bir davranış biçimi olarak” “çeteciliğe” dahil olan fakat grup tarafından önceden planlanmış sistematığın bir sonucu değildir.

Şimdiye kadar, bu problemler çeteleri bölgesel olarak tanımlamanın bir yan ürünü olarak ortaya çıkmıştır, ancak bu araştırma geleneği ayrıca çetelerin özellikle suçlu davranışa girişen gruplar olarak tanımlanabileceğini varsaymaktan muzdariptir. Bir kez daha, bu önerinin sürdürülmesi zordur. Basitçe çete üyelerinin suça karışmasından dolayı, öyle oldukları ya da doğuştan suçlu gruplar olarak anlaşılması gerektiği anlamına gelmez. Erkek grubu üyeleri de ölümle sonuçlanabilecek (kuşkusuz daha az sıklıkta olsa da) yasadışı davranışlarda bulunurlar; yine de çoğu erkek grubu faaliyeti suç içermediğinden dolayı bunlar suç örgütleri olarak ele alınmaz. Her halükârda, çoğu çete üyesinin yaşamındaki 24 saatlik bir süre zarfı benzer bir biçimde araştırılacak olsaydı eğer, çoğu üyesinin, zamanını suç faaliyetlerine katılmak için harcamadığını keşfedecektik. Aslında, kanıtlar ezici bir şekilde erkek grubu veya diğer sosyal kulüpler gibi, çetelerin temel amacının, üyelerine ve topluluklarına toplumsal ve ekonomik faydalar sağlayan biçimsel kolektifler olduklarına işaret etmektedir (Thrasher, 1927; Suttles, 1968; Vigil, 1988; Sanchez-Jankowski, 1991; Whyte, 1993; Venkatesh, 2000). Bu nedenle, sosyologlar ve kriminologlar da dahil olmak üzere toplumun çoğu, en çok, çete üyelerinin yasadışı davranışları ile ilgilenirken, bu ilgi tanım algılamalarına (ve yanlış algılamalara) dönüştürülmemelidir.

Çeteler üzerindeki araştırmaların çoğu, az çok henüz ifade edilmiş varsayımları kabul etmiş ve birleştirilmiştir. İlk araştırma geleneği (olumsuz niteliklere odaklanan) ve ikinci araştırma için (“sapkın” faaliyetlere odaklanan) yalnızca psişik öğeler üzerinde muazzam vurgunun yer ettiğini not edelim: her ikisi de eleştirel sorudan ziyade, Amerikan düşüncesinde yaygın olan psişik yönelimli bireyciliğe dayanmaktadır. Eşzamanlı olarak bireylerin çetelere katılmasını etkilemesinde toplumsal yapının öneminin göz ardı edilmesi; organize çete faaliyetlerine katılma güdülerinin yanlış anlaşılması ve bu bireylerin kurdukları ve sürdürdükleri ilişki türlerinin yanlış temsil edilmesi şaşırtıcı değildir.

Bu eleştiriyi yaparken, bireylerin çeteler üzerindeki çalışmalarla ilgisiz olduğunu ima etmek istemiyorum. Daha ziyade amacım, literatürde orta sınıf bir çevrede büyümüş ve aslında belirli bir sınıf düzeniyle bağlantılı toplumsal beklentileri paylaşan ya da paylaşması gereken tipik bir bireyi varsayarak, literatürdeki bir eğilimi düzeltmektir. Araştırmacılar bu varsayımla başladığı ölçüde, çetelere katılmaya karar veren insanlar muhtemelen toplumsal açıdan “sapkın” olarak ve erkek gruplarına katılan bireyler “normal” olarak görülür: davranışlar, belirli sosyoekonomik çevreye tepkileri anlamak yerine psikolojik patolojilerin sonucu olduğu kabul edilir. İronik bir biçimde, çoğu düşük gelirli mahallelerdeki bazı yerliler, çeteye katılmayan bireyleri toplumsal açıdan “sapkın” olarak düşünürler.

O halde, tümüyle benim iddiam, alt sınıflardaki insan failinin akılcı biçimlerini yaratmada yapının rolünün şimdiye kadar sosyolojik araştırmaların çoğunda sürekli hafife alındığıdır. Dahası, bu az değer biçme, farklı ve aksine oldukça zengin bir literatür karşısında hem açık hem de incelikli bir şekilde görünmektedir. Çete teorilerinin daha açık olması için,

yine de, bireylerin çetelere katılımını yaratmada ve sürdürmede yapının öneminin, sosyolojik yaklaşımların -arka planına düşürülmesinden ziyade- ön planına getirilmesi gerektir.

Çeteleri farklı biçimde anlama

Yapı, sıklıkla kullanılan, fakat ayrıca yoksullukla ilgili çalışmalarda ender tanımlanan bir kavramdır. Burada, her toplumsal sınıf için çeşitli uygun karakteristik özellikleri oluşturan bölüştürme sistemindeki maddi kaynakların konumuna atıfta bulunmak için “yapı”yı kullanıyorum. Düşük gelirli topluluklarda yaşayan insanlar için maddi kaynakların azlığı davranışsal seçimler düzenler ve insanların orta sınıflaşma çabalarını etkiler. Sonuç olarak, pek çok düşük gelirli topluluklarda yaşayan insanlar, sorumluluklardan kurtulmak için çevreleriyle savaşmak zorundadırlar. Bu çabanın ürünlerinden biri “meydan okuyan bireyci” kişiliğin gelişmesidir. Fromm’a (1970) göre, onun psikik ve toplumsal özelliklerini oluşturmasından dolayı bu kişilik özelliği, baskın olan toplumsal değerleri -yani, sosyo-ekonomik açıdan hareketli olma ve sermaye birikimi üzerine vurgu- bu hedeflere ulaşmak için düşük gelirli topluluklarda yaşayan insanlar için mevcut olan kaynakların azlığı ile birleştirmektedir.

Bu “meydan okuyan bireyci” kişilik, fakir ve işçi sınıfı bölgelerinden birkaç yerli arasında mevcut olmasına karşın, neredeyse tüm çete üyelerinde vardır. Bunun nedeni, çetelerin baskın amaçlara ulaşmak için pek çok niyeti ve aracı içermesi yüzündendir. Bu yüzden, çetelerin kendileri tam olarak organize olmuş “meydan okuyan bireycilik” olarak tanımlanabilir (Sanchez-Jankowski, 1991); fakat çeteler “meydan okuyan bireycilik” olarak organize olurken bu, basitçe, onların gevşek birlikler olduğu anlamına gelmez. Daha ziyade, organizasyonel varlıklar olarak çeteler, üyeleri ve toplumdaki diğer insanlar için faydalar üretebilir, rütbe ve sıra davranışlarını kontrol edebilir ve liderlik değişikliklerini bu varlıkların sürekliliğini garanti altına alacak tarzda yeniden düzenleyebilirler.

Bu tür organizasyonel nitelikler, çetelerin diğer kolektif davranışlardan ayırt edilebileceği kriterleri ileri sürer. Yine, bu tür kriterler olmadan, araştırmacılar, çete faaliyetlerini “çete öncesi” (bir “takım” ya da bir çete olmak isteyen partiler gibi) ya da “çete sonrası” (bir zamanlar çete olan, ancak düşüş durumuna giren bir grup gibi) olanlarından artık ayırt edemezler. Bu nedenle, gruplar arasında anlamlı ayrımlar yapılmasını sağlayabilen ve düşük gelirli topluluklarda farklı davranış kalıplarını anlayabilen ve tahmin edebilen organizasyonel gelişimle ilgili bir sürece ihtiyaç vardır. Bu gelişimsel organizasyonel süreç çağrısını somutlaştırmak için örneği dikkate alalım. "Heyet", bazı kişilerin dahil olduğu belirli bir organizasyon türünü belirlemek için Jamaikalılar tarafından kullanılan isimdir. Bir “heyet” bir çeteyle aynı iç organizasyon yapısını almasına rağmen, özel olarak uyuşturucu kaçakçılığı yapmak için organize olmuştur. Çeteler çok boyutlu roller üstlendiğinden dolayı toplulukları içerisinde, merkezi kurumsal bir pozisyon işgal ederler. Öte yandan, "heyetler", topluluklarında çok daha uzak kısıtlı bir rol üstlendiklerinden dolayı, onlar topluluğun organik bir parçası değildirler. Bunun yerine, “heyet”, düşük gelirli topluluklarda bir çeteninkine hem benzeyen hem de benzemeyen bir rol ve davranış ile yeni bir tarihsel aktörü temsil eder.

Gelişimsel süreç boyunca tanımlanan çetelerin sosyolojik doğruluğunu artırma durumu, bu organizasyonel biçimin tarihsel perspektife yerleştirilmesi yoluyla aydınlatılabilir. Çete organizasyonları, 150 yıldan fazla bir süredir Amerikan toplumunun bir parçası oldukları için inanılmaz ölçüde dirençli olmuşlardır. Sayısız toplumsal çalkantılar bu dönemde çete dinamiklerini etkilemiş olsa da çeteler üzerindeki sosyolojik literatürden kaçan şey, ilerici toplumsal değişikliklerin çetelerin fonksiyonel şekli ve davranışlarında nasıl eşzamanlı dönüşümler ürettiklerine dair değerlendirmedir. Çeteler toplumda faaliyet gösterirler ve toplumlar sürekli bir toplumsal değişim sürecinde kalır; her ikisi de birbirleri ile ilişki içinde diyalektik olarak değişir. Elbette toplumsal değişimler aşamalı olarak ortaya çıkmakta, bu aşamaların birikmesi insanlarda, gruplarda ve kurumlarda önemli ve benzersiz değişiklikler

üretmektedir. Genellikle bu deneyimlere “dönem etkileri” veya “nesil etkileri” adını veririz, fakat anlamı aynıdır: tarihteki belirli bir zaman diliminin toplumsal koşulları içindeki toplumsal biçim ve gelişim meseleleri. Bu nedenle, belirli bir çağda çeteleri tam olarak anlamak için, onları belirli zamanlarda etkileyen kapsamlı toplumsal değişimleri düşünmek gerekir.

Özellikle, beş kritik dönem son 150 yıldan fazla çetelerin toplumsal ve örgütsel gelişimini etkilemiştir: Büyük Göç Dalgası; Endüstriyel Üretim Genişlemesi; Yasa Dışı Uyuşturucu Pazarının Devlet Denetiminden Çıkması; Kitleli Hapsedilmenin Yükselişi ve Tekelci Pazar Etkinliğinin Yayılması. Her dönem, çetelerin işleyen zaman zarfında içinde bulunduğu çevreyi etkileyen toplumsal yapısal değişiklikler içeriyordu. Yine de beş dönemin hepsinde ortak olan iki faktör mevcuttu: birincisi, yoksulluk ya da çok sınırlı bir aile gelirinin çete oluşumunun ve katılımının anahtar ön koşulu olduğudur ve ikincisi, sosyoekonomik hareketlilik fırsatlarının her dönemde kötüleştiği ve çeteyi sandığının aksine gittikçe çekici kıldığıdır. Şimdi sırasıyla onların yaşam koşullarının gittikçe kötüleştiği yapısal koşullarla yüzleşen yoksul ve düşük gelirli nüfuslara nasıl önemli ve bazen benzersiz maddi zorluklar sunduğunu göstermek için her döneme dönüş yapalım.

Göç zamanlarında çeteler

ABD için sürekli göç dalgaları, farklılıklarına rağmen, çeşitli etnik grupların bir nesilden diğerine olan önyargının ve ayrımcılığın üstesinden gelme deneyimlerini paylaşmak anlamına gelmektedir (Archdeacon, 1983; Portes ve Rumbaut, 1996). 18. yüzyıldan başlayarak çeteler, ABD'ye giden yolu keşfeden çeşitli grupların alt sınıflarıyla ilişkilendirildi (Riis, 1901; Joselit, 1983; Stark, 1993). Gerçekte, gençlerin çetelere ön ayak olmasının ve ihmali olan davranışlara karışmasının ana nedeni alt sınıf konumu idi (Asbury, 1927; Thrasher, 1927; Zorbaugh, 1929). Baskın ideoloji, ebeveynlerinin alt sınıf konumlarının bileşimi olan bireyin, kendi başına yapması gerektiği ve bu ideolojiye devlet desteğinin bir toplumsal güvenlik ağı yolunda çok az şey sunduğuydu (Patterson, 2000). Bu nedenle, bireyler çetelere katıldı çünkü bu tür bir ilişki onlara dostluk, eğlence ve tüketilecek malları sunmuştu -sonrasında suçlu eylemlerle elde edilmiş olsa bile (Thrasher, 1927; Zorbaugh, 1929: 159).

1990'lara kadar, bu koşullardan bazıları sürmesine rağmen, göç deneyiminin yapısı değişti ve çeteleri iki farklı şekilde etkiledi. Birincisi, geçmişte olduğu gibi, ABD'ye gelen göçmenler kendi topluluklarını kurmaya devam ettiler (Waldinger, 2001); Çinli ve Vietnamlılar gibi grupların bazıları göçten önce kendi toplumlarında uzun bir çeteler tarihine sahiplerdi (Vigil ve Yun, 1990; Chin, 1996). Buna rağmen, geç zamanlardan farklı olarak, çeşitli gönderici ülkelerdeki çeteler daha sonra organizasyonlarının elemanlarını göndermeden önce vatandaşları Birleşik Devletleri'nde kendi topluluklarını kurana dek beklemişlerdir (Vigil ve Yun, 1990, 1996; Chin 1996). Ortaya çıkan çeteler, özellikle değilse bile, öncelikle uyuşturucu kaçakçılığı ve kumar kuruluşlarında yer almışlardır. Topluluklarda yaşayan insanlar, yeni gelenler, dil engelleri ve grup dışı önyargılar olduğu için onlar toplumsal açıdan yalıtılmış oldukları hissini yaşadılar. Bu, bu çetelere operasyonlarını geliştirmeleri için verimli bir ortam sağlar, çünkü bu tür mahalleler, toplumun daha varlıklı iş kollarının üyelerine yasadışı uyuşturucu ürünleri satmak için uygun bir şekilde korunan bir ortamdır. Yerlilerin İngilizce yeterliliği, göçmen topluluğunun eğlence ihtiyaçlarını karşılamada işletmeler kurmak için elverişli ekonomik bir mekân sağlar. Bu, çetenin yasadışı kumar evlerini kurma yoluyla başarılıdır. Burada en önemlisi, bu çeteler için uyuşturucu kaçakçılığı ve kumar evlerinin keşfinin kârlı olması, göçmen topluluklarının izolasyonunun onların faaliyetlerini polisten gizlemeyi kolaylaştırmasıdır.

İkincisi, çeteler, ayrıca bu toplulukların gençlerinin sosyoekonomik hareketliliğinin ortaya çıktığı göçmen topluluklarında da gelişti. 1990'larda geçmişe göre daha da yapısal olarak engellendi. Burada, bu alanlardaki gençler, öncelikle birinci ve ikinci nesilden olanlar,

ebeveynlerinin ulaştığı sosyoekonomik seviyenin üzerine çıkmalarına izin verebilecek işleri bulmalarının olası olmadığını fark etmeleriyle engellenmiş ve hayal kırıklığına uğramış olduklarında bir çete ortaya çıkar (Portes ve Rumbaut, 2001). Bu, bazı gençlerin, ebeveynlerinden daha iyi bir yaşam sağlayacağına inandıkları geliri elde etmek için çeteler oluşturmalarına yol açar. Bu çetelerin iki temel para kaynağı vardı: topluluklarında yaşayan küçük ev sahiplerinden ve restoran çalışanlarından tehditle paralar almak (Vigil ve Yun, 1990) ve eroin ve kokain satışı ile daha büyük uyuşturucu organizasyonlarından (ve daha sonra şehirdeki çeşitli perakendecilere satıldı) tehditle bu paraları almak. Bu, bu çetelerin çoğu için oldukça kârlı olduğunu kanıtlamıştır.

Bu bakımdan, göçmen deneyimlerinin karakteri geçmiş ve şimdiki çetelerin gelişimini etkilemektedir. Bu, hem güçlü ve sofistike çetelerin varlığı gibi gönderici topluluklardaki mevcut yapısal koşullarının yanı sıra ev sahibi ülkede tıkanmış hareketliliği hem de zayıf beyaz olmayan nüfusların sosyo-coğrafik yoğunlaşmasını içerir.

Mavi yakalının genişleme zamanlarında çeteler

1940'lar, 1950'ler ve 1960'lar boyunca işçi sınıfı çocukları için işçi sınıfı mesleklerini güvence altına alan önemli fırsatlar mevcuttu. Bu sonraki on yıllarda işçi sınıfının topluluklardaki mesleklerini sürdürmeyi güvence altına alma fırsatı, çetelerin belirli karakterini etkilemiştir (Stark, 1993). Bu tür topluluklarda gençler, mavi yakalı pozisyonlarda istihdam edilmiş aile üyelerini, akrabaları veya arkadaşları görüp konuşarak büyümüşlerdir; onlar fabrikalarda ve yaşam içinde bu tür işleri sağlayan mevcut toplumsal koşulları öğrenmeye başlamışlardır. Kişisel düzeyde, pek çok genç bu işleri çekici bulmuyordu. Mavi yakalı işler hakkında konuştuklarında bile özel sektörde çalışmanın sıkıcı ve uzun saatler sürdüğüne inanıyorlardı. Orta düzey işgücü piyasasındaki mavi yakalı işleri tartıştıklarında, fiili çalışma koşulları ve istediklerini hayattan alma şansları ile ilgili görüşleri daha da serttir. Albert ve Luis'nin yorumları bu konuda tipiktir. Albert, babası General Motor için otomobil parçaları üreten, 16 yaşında bir Afrikalı-Amerikalıdır:

Kesinlikle babamın yaptığını yapmak istemiyorum. Her zaman üretim çizgisinin ne kadar hızlı olduğu hakkında şikayet ediyor. Her zaman yorgun ve iyi para kazanmasına rağmen iş hakkında söyleyecek bir şeyleri yok, her gün aynı şeyi yapar. Her zaman içmesine şaşmamalı.

Luis, babası hazır giyim endüstrisinde çalışan 15 yaşında bir Meksikalı'dır:

Babam evin etrafında bir serseri gibidir. İşten eve çok yorgun geliyor. Aynı işi günde on iki saat, haftada altı gün yapıyor. Her yerinde makineden tozlar var ve maske takmamaktan öksürüyor. Umarım benim için onunkine benzer bir işten daha fazlası vardır.

Ebeveynlerinin işlerini olumsuz olarak gören gençler, muhtemelen bu belirli iş piyasasına ve yaşam tarzına girmeden önceki süreyi uzatmak isterler. Yüksek ücretli üretim işleri mevcut olsa bile, fiziksel olarak yükümlülük altına konuluyorlar, çünkü bu işleri sunan firmalar genellikle işçilerin kendileri fazladan para isteseler de istemeseler de fazla iş yapmaları için baskı yapıyorlar. Dahası, çalışma genellikle tekrarlayıcı ve monotondur, bu da ayrıca psikolojik olarak külfet sağlar. Bu koşullar altında çeteler, gençlerin işlerini üstlenmeden önce eğlence ve zevk yaşamaları için eşzamanlı bir yaşam tarzı sağlayan toplumsal bir sığınak ve kurtulmak istedikleri organizasyonlar olarak ortaya çıkar.

Bu yüzden, bu ikinci yapısal durumda -burada "mavi yakalının genişleme zamanlarında çeteler" dediğim- öncelikli faaliyetler, üyelerine boş zaman sağlamak için gerekli mali kaynakları garanti altına almaya yöneliktir (Miller, 1958). Bu amaç, yarı zamanlı iş edinen ve çete organizasyonundan dolayı ödeme yapan üyeler ya/ya da yasadışı uyuşturucu ve çalıntı kaçak mal satışı aracılığıyla çözüme ulaştırılmaktadır. Ancak, bu çeteler diğer yapısal koşullar altında olduğu gibi onların üyelerine dağıtmak için fayda biriktirme üzerine odaklanmazlar; daha ziyade onların ekonomik faaliyetleri, sağladıkları eğlence ile ilgili hesapları ödeme

üzerine yoğunlaşmıştır (Joyeaux, 1960). Bu, birinin geçici veya yarı zamanlı bir iş edinmesinin nedenidir, çünkü öncelikle çeteye dahil olmuşlardır ve zamanlarını ve enerjilerini tekelleştiren tam zamanlı bir çalışma çizelgesine bağlı kalmaksızın boş zaman etkinliklerini sürdürebilirler. Bu nedenle, çetenin buradaki öncelikli karakteri bir toplumsal organizasyonun işlevlerini üstlenmesidir (Schneider, 1999).

Uyuşturucunun Devlet Denetiminden Çıktığı Zamanlarda Çeteler

Geçmişte, İtalyan Mafyası hem üretim hem de dağıtım üzerindeki kontroller de dahil olmak üzere uyuşturucu endüstrisini tekelleştirdi. Bununla birlikte, İtalyan Mafyası'nın üretim ve dağıtımının bütün kontrolü, bunlardan en önemlileri etnik çatışma ve pazar kontrolünü içeren çeşitli nedenlerden ötürü buharlaştı. Etnik rekabetler İtalyanlar ve Afrikalı-Amerikalılar, Porto Rikolular ve Meksikalılar arasında daha düşman hale geldikçe, Mafya da dahil olmak üzere İtalyanlar genelde bu grupların semtlerindeki fiziksel güvenliği neredeyse imkânsız buldular. Bu, İtalyanları perakendecilikten en büyük tüketicileri olan topluluklara mahrum bıraktı. Ardından, kokainin piyasaya sürülmesiyle, İtalyanlar üretim kaynaklarına erişimi kontrol etmenin imkânsız olduğu kararına vardılar. Latin Amerika büyük bir kokain üreticisi olduğundan, Birleşik Devletler'deki çeşitli Latin Amerikalı göçmenler etnik yakınlıkları temelinde bu üretim kaynaklarına erişiyorlardı.

Bu değişikliklerin bir sonucu olarak, İtalyan Mafyası perakende faaliyetlerini ve basitçe toptan satılan uyuşturucuları pek çoğu bu etnik alanlardan yerel perakendecilere kademeli olarak geri çekmek zorunda kaldı (Robinson, 1993). Eşzamanlı olarak, bu, düşük gelirlili topluluğun diğer kesimlerinin perakende uyuşturucu endüstrisine dahil olması için uygun durumlar açtı (Ianni, 1974; Bourgois, 1995). Bu, 1970'lerde ve 1980'lerde olduğu gibi çeteler, uyuşturucu perakende ticaretinin farklı kapasitelerine dahil oldu. Bazı çeteler uyuşturucu dağıttı ve aynı zamanda içilebilen kokain (crack cocaine) ve diğer uyuşturucuların üretimine dâhil oldu; bazılarında sentetik halüsinojenler üreten uyuşturucu imalathaneleri vardı. Dahası, yoksullar ve işçi sınıfı için pazar fırsatları kötüleştikçe, artan sayıda gençlik, çetelerin cazip bir alternatif olduğunu keşfetti (Kasarda, 1990; Wilson, 1996). Ekonominin üretim sektöründeki pazar fırsatları ile hem üretim hem de perakende yasadışı uyuşturucu ekonomisindeki genişleyen pazar fırsatlarının birleşmesi, çeşitli etnik gruplardan gençleri çetelere katılmaya teşvik etmiştir (Padilla, 1992). Çeteler, gençleri, hem önemli ölçüde para kazanabilecekleri tezgâhı ile işe alabilir hem de onları kârlı bir iş üretmek için gerekli temaslara ve diğer rakiplerden korumak için örgütsel kapasiteye sahip olduklarına ikna edebilirler (Fagan, 1989). Çetelerin faaliyet gösterdiği çağdaş bağlamdaki bu yapısal değişimin en önemli yan ürünlerinden biri, bireylerin artık katıldıkları süreyi artırmış olmasıdır. Geçmişte, çete katılımı öncelikle genç bir çocuğun yeni yetmeleriyle sınırlı olmuşken öte yandan şu anda ve sadece taslağı çizilen koşullar altında, katılım 30 yaş ve ötesine kadar uzanabilir (Sanchez-Jankowski, 1991; Klein, 1998).

Kitlesel hapsedilme zamanlarında çeteler

20 yıllık bir “uyuşturucu savaşı” olmasına rağmen, endüstri büyümeye ve çeteler ile heyetler gibi bireyler ve gruplar için güçlü bir fırsat yapısı sağlamaya devam etmektedir. Bununla birlikte, yasadışı uyuşturucu ticareti, yalnızca finansal piyasada değil, bunun yanı sıra yasa karşısında da çok yüksek riskli bireyler sunmaktadır. Uyuşturucu ekonomisi genişledikçe ve daha fazla insan dahil oldukça, hapsedilen insan sayısı da buna bağlı olarak arttı. 2002 yılında, Amerika Birleşik Devletleri, son birkaç on yıl kadar geliştirilen saldırgan ceza politikaları nedeniyle hapsedilen insan sayısında tüm uluslar arasında lider konumu tutmuştur (Wacquant, 1999a). Bu politikalar, çeteye ilgili suçlar nedeniyle hapsedilenler için hapisane süresini arttırmaya yönelik yasaların çıkarılmasını; zorunlu ceza yasalarını; şiddet suçları işlendiğinde çocukların yetişkin olarak yargılanmasını; ve daha fazla hapisane inşasını

içermektedir (Donziger, 1996). Buna karşılık, bu, hapishanelerin demografisini değiştirerek en azından ilginç ve istenmeyen bir sonuç üretti.

Geçmişte, sokak ve hapishane çeteleri birbirinden ayrı faaliyette bulunma eğilimine sahiplerdi. Özellikle 1970'lerde organize olan hapishane çeteleri, sadece ceza infaz kurumlarının toplumsal düzenini kontrol etmekle kalmadı, aynı zamanda organize suçun uzantılarını da yönetti. Uzantıyı idare etmeyle, sivil hayatta organize suç kartellerine katılan, ancak daha sonra hapse gönderilen kişiler suç çetelerinin çekirdeği haline geldi. Bazı hapishane çeteleri tutuklular arasında meydana gelen çatışmanın bir sonucu olarak biçimlendi, ancak çoğu daha geniş organize suç dünyasının parçası ve malıydılar.

Daha yakın zamanlarda, sokak çeteleri uyuşturucu endüstrisinde daha fazla yer aldıkça ve infaz politikaları değiştikçe, yine de hapsedilen sokak çetesi üyelerinin sayısı arttı. Sırasıyla, bunlar gerçekleşirken, sokak çeteleri hapishane çeteleri içinde daha fazla asimile oldu. En azından son on buçuk yıl kadar, yetişkinler tarafından organize edilen suç kartelleri olan hapishane çeteleri, uyuşturucu pazarının daha büyük bölümlerini kontrol etme gayretiyle hapishane içindeki otoriteleri altında sokak çetelerini organize etmeye çalışmaktadırlar. Sokak çeteleri bu çabalara sürekli direnmektedirler. Birçok sokak çetesinin üyesi daha genç olduğu için, gençlik çete üyeleri, "daha yaşlı erkeklerin" onları kontrol etmelerini istemezler; bu üyeler daha büyük çete toplumunun parçası olsalar bile, ergen isyanı, toplumun yaşlı üyeleri tarafından onlar üzerine dayatılan otoriteye gücenmek anlamına gelmekteydi. Yine de, sokak çetelerinden bu gençlerin çoğu hapsedildiğinde, onların hapishane çetelerinden biriyle yakınlaşmak için hapishane yapısının ıssız gerçekliği ya da hapishane nüfusu içindeki düşman avcılara karşı savunmasız olma riski tarafından zorlandılar (Abbott, 1991).

Bu nedenle, bireysel sokak çetesi üyeleri hem devlet yetkilileri hem de hapishane çeteleri tarafından yapılandırılmış bir ortama girmişlerdir: aynı zamanda, birçok çete üyesi, yaşamlarının büyük bir kısmını hapse geçirecek, muhtemelen birden fazla görev yapacaklarını fark ederler. Kaliforniya'da, bir süre boyunca, bu farkındalık sokak çetelerinden bireyleri ya hapishane çetelerine üye olmalarını ya da onlarla resmi ittifaklar kurmalarını etkilemiştir. Örneğin, Kaliforniya'nın Chicano çeteleri arasındaki hapishane çeteleri ikiye bölünmüş durumdadır: Bakersfield'in güneyinde yaşayanlar *surenos* (mavi renkle sembolize edilen) olarak ve kuzeyde yaşayanlar *nortenos* olarak (kırmızı renkle sembolize edilen) tanımlanmıştır. Sonuç olarak, hapishanedeki bir tutuklu, dışarıdakiyle aynı olmadığı halde, birleşme hemen meydana gelmektedir: bu durumda Meksika kökenli tutukluların çeşitli sokak çeteleri, iki baskın Meksikalı hapishane çetesi, La Familia ve Meksika Mafyası ile birleşmiştir.

Bundan, çete üyelerini daha uzun süre hapsedmeye yönelik devlet politikasının istenmeyen sonuçlar doğurduğu tahmin edilebilir. Bir şey için sokak çetelerinin ve hapishane çetelerinin birleşme eğiliminin artması, ortaya çıkan kolektif ilişkilerin daha organize olduğu ve kendilerini sürdürebilmeleri için daha fazla kaynağa sahip oldukları anlamına gelmektedir. İstenmeyen başka bir sonuç da, çete üyesi sayısının hapsedilmelerinin hızlıca artmasından kaynaklanan demografik değişikliklerin hapishanelerin kendi toplumsal yapısını şiddetli biçimde değiştirmesidir. Başka bir deyişle, sadece sokak çeteleri değiştirilmedi, aynı zamanda onların hapishanedeki artan sayıları hapishanedeki tutukluların mevcut toplumsal yapısını mahvetti ve onun yerine yeni bir tane yarattı (Irwin, 1980). Son ve buna bağlı olarak, mevcut gelişmelerin istenmeyen bir sonucu, içerideki çete yapılarını değiştirerek, hapishane dışındaki çete yapıları üzerindeki etkinin uyuşturucu pazarlarını birleştirmiş olmasıdır. Bunların hiçbirinin şu anda değişmesi muhtemel değildir; gerçekte hapsedilmede devam eden yükselişler, durumun en azından 21. yüzyılın ilk on yılında kötüleşmeye devam edeceği izlenimini uyandırmaktadır (Wacquant, 1999a).

Tekel hareketi zamanlarında çeteler

Hiçbir konu kamuoyunu veya akademisyenleri çete şiddetinden daha fazla ilgilendirmemektedir. Yine de, çoğu akademik analizin eksik olan bir başka yönü de çete şiddetini etkileyen yapısal koşullara dair bakış açılarıdır. Bununla birlikte, gerekli olan şey, çete şiddetini etkileyen yapısal koşulları tartışmadan önce "şiddet" ve "çete şiddeti" kavramlarını açıklığa kavuşturmadır. "Şiddet", istenen bir amaca ulaşmak için güç kullanımı olarak tanımlanabilir. İstenen bir sonuca ulaşmak için fiziksel gücün maksimize edilmesidir ve bu nedenle bir araç olarak görülmelidir (Arendt, 1970). "Çete şiddeti", "çete üyesi şiddeti" ile bağlantılı olarak tanımlanabilir: ilki, organizasyonun failleri olarak şiddet işleyen bireyleri kapsar. Öte yandan, "çete üyesi şiddeti", bağımsız failler olarak şiddet işleyen çetelerdeki bireyleri kapsar (Sanchez-Jankowski, 1991: 137-77). Açıkçası, bu iki şiddet türü arasındaki ayırt edicilik, çete üyelerinin dahil olduğu belirli şiddet eylemlerini anlamak için zorunludur.

Çetelerle ilişkili şiddet üç koşuldan etkilenmiştir. Birincisi "çete üyesi şiddeti" ile ilişkilidir ve çete üyelerinin kendilerini buldukları maddi koşullardan kaynaklanır. Özünde, "çete üyesi şiddeti" hem kaynak kıtlığının yayıldığı yapısal koşulların hem de bireylerin böyle bir ortamda hayatta kalmayı öğrendikleri toplumsallaştırılmış tarzın bir ürünüdür. Örneğin, çeteler sürekli olarak kaynaklarda kıtlığın olduğu düşük gelirli topluluklardan çıkmıştır. Bu nedenle, böyle bir ortamda yetiştirilen bireyler, rekabet etme ve güvenlik sağlama çabalarında saldırgan olmaları gerektiğini öğrenirler, eğer öyle olmasalar başkaları elde edeceklerdir. Bu toplumsallaşma süreci, düşük gelirli topluluklardan olan bireyleri özellikle başkalarına yaklaşımlarında ihtiyatlı davranmak ve bir mülkiyeti veya amacı güvence altına almak veya sürdürmek için azami güç kullanmaya etki eder. İster bir çetede ister bireysel olmuş olsun bu, medya ve bazı akademisyenler tarafından yanlış temsil edilen bireysel yönelimli şiddet tipidir (Maxson and Klein, 1990; Sanchez-Jankowski, 1991, 1994).

Bununla birlikte, çeteler çevrelerinin örgütsel eseridirler, amaçlarına ulaşmak için şiddet kullananlara olumlu destek sunarlar. Güç, düşük gelirli topluluklardaki az sayıda insanın fiziksel güce başvurmadan sahip olduğu bir şeydir; dolayısıyla, bir kaynak olarak fiziksel güç ne kadar fazla olursa, bu topluluklarda biri o kadar statü sahibi olur. Bu kültür yoluyla dünya görüşü, gücün nasıl elde edildiğine; bu gücün bireye veya gruba maddi kaynaklar olarak ne sunabileceğine ve sonuç olarak nasıl bir durumun beklenebileceğine ilişkin bir gerekçe ile gelişir. Güç, bireylerin kendilerine sunulan ekonomik ve toplumsal kaynakları tekelleştirmeye çalıştığı araçtır.

Çete şiddetinin ikinci yolu, çetelerin örgütler olarak faaliyet gösterdiği pazar yapısıyla birlikte yapılanmasıdır. Daha önce de belirtildiği gibi, hem bireyler hem de çeteler genellikle çıkarlarını geliştirmek için güç kullanırlar. Ancak, yer altı ekonomisinin yapısı ile birlikte çete şiddeti seviyeleri son yıllarda artmıştır. Yeni uyuşturucu pazarlarının açılmasıyla, çeteler diğer kapitalist yönelimli örgütler gibi davrandılar. Çeşitli uyuşturucu ürünlerini ve hangi yönde değiş tokuş edildiği ile ilgili pazarları tekelleştirmeye çalıştılar. Bu davranış özellikle saldırgan ve şiddetli olmuştur ve olmaya devam edecektir, çünkü yasal ekonomideki diğer pazarların aksine, harici taraflar -örneğin, bir kurul, bir ajans, bir mahkeme veya bir devlet-rakiplerin faaliyetlerini düzenleyebilir. Bu yüzden normal müdahaleleri ya da anlaşmazlıkları düzenlemeye aracılık edebilecek dış tarafı olmayan bir pazarda, bu sorumluluk aktörlerin kendilerine ve değişim ilişkisine getirdikleri güce aittir. En çok fiziksel güce sahip olan ve bunu kullanmaya istekli olanlar, çeşitli yasadışı ürün pazarlarını tekelleştirme çabalarında en başarılı olanlardır. Rakiplerden biri diğerlerinden daha fazla fiziksel güce sahip olduğunda, orada daha az şiddet eğilimi olur. Bununla birlikte, rakipler arasında kabaca eşit bir güç olduğunda, kimin baskın olacağını belirlemeye yönelik kalıcı girişimler yüzünden daha fazla şiddet mevcut olacaktır. Tüm bu durumlarda pazarın yapısı (ürün türü, arz ve talep miktarı), organizasyonun yapısı (iç yapısının gücü ve güç kaynakları) ve rekabet alanının yapısı (fiziksel çevre) sonradan gelen şiddetin tipini ve düzeylerini belirler.

Özetle, hem bireysel üye hem de örgütsel çete şiddeti, birbiriyle etkileşen üç koşulun dinamik bir bileşiminden kaynaklanmaktadır. Bunlar maddi kıtlık koşulları (az bulunan üzerindeki rekabeti teşvik eder); hedefleri gerçekleştirmenin birincil aracı olarak fiziksel gücü uygulayan bir kültür ve dahil olmuş kişi ve kuruluşların davranışının tekelleşmesini düzenleyebilecek resmi bir yetkili devlet organı bulunmayan mevcut bir ekonomidir. Bu koşullar birlikte risk ve güvenlik için karakteristik özellikler oluşturan tuhaf bir yapı oluşturur.

Sonuç

Bu makale Amerikan toplumunun toplumsal yapısı ile çetelerin toplumsal yapısı arasındaki ilişkiye odaklanmıştır. Elbette ki burada tanımlanan koşullar zaman içinde büyüdü; bazısı cumhuriyetin kendisi kadar eski bir tarihe dayanır. Örneğin, ABD, devrimci bir toplum olma imajı üzerine kuruldu. Bununla demek istediğim, tarihsel kökenleriyle siyasi ve toplumsal bir kopuş üzerine temeli atıldığıdır. Bu kopuştan ortaya çıkan yeni ulus hem “Amerikalı”yı yeni bir kimlik olarak kurdu hem de bu yeni kimliği desteklemek için yeni yapılar yarattı. “Amerikalı”nın yeni kimliğini ve onu desteklemeye eşlik eden toplumsal yapıları şekillendirmeye yardımcı olan faktörlerden biri, Amerikan coğrafyasının geniş ve huzursuz doğasıydı. Birleşik Devletler, insanlara sınırsız fırsat olduğunu, ancak bunun kişinin kendisine bağlı olması gerektiğini öğreten bir “sınır ülkesi” idi (Slotkin, 1985). Bireye yapılan bu vurgu, devletin bireyin özgürlüğüne yönelik potansiyel bir tehdit olarak görülmesinden etkilenmiştir. Bu nedenle, kamu yararı sağlamak amacıyla bile olsa, devlet, insanların yaşamlarına dahil olmamalıdır. Evrimleşen şey, devletin yardımcı olamadığı inancıydı, çünkü ne zaman müdahale ederse verimli bir toplum üreten şeyin temelini değiştiriyordu; sıkıntı ve yenilginin üstesinden gelmek için gereken bireysel ruh yok ediliyordu. Özünde, Amerikan ideolojisinin baskın hale gelmesinin temel inançlarından biri, yenilginin büyük bir toplum yapmak için önemli bir güç olduğu ilkesiydi. Çünkü yurttaşı daha üretken kılan, hem başarı arayışı hem de yenilgi korkusuydu. Sırasıyla, insanların çabalarının meyvesinin ya yenilgiden kaçınmak ya da onun üstesinden gelmek olduğuna inanılıyordu: Sözde ABD’yi büyük bir toplum yapan şey bu oldu.

Eşitsizliğe dair bu inançlar, devleti yurttaşlarına toplumsal refah sağlarken toplumu güçlü kılan çoğu şeyin özünün sarsılması olarak görülen bir politik kültür üretti. Birleşik Devletler’deki pek çok yurttaş politik kültürün bu yönlerini, özellikle de alt sınıfın üyelerini öğrendi. Alt sınıftaki bireyler, kendilerine bağımlı olmaları gerektiğini ve yaşamdaki konumunu iyileştireceklerse yaratıcı ve girişimci olmaları gerektiğini bilirler. Alt sınıflar arasındaki koşullar Amerikan iç şehirlerinde azaldıkça (Wilson, 1996) ve devlet onları iyileştirmek için müdahale etmekten vazgeçtikçe (Krieger, 1986; Wacquant, 1999b), genç erkekler (özellikle beyaz olmayan erkekler) sahip oldukları fırsatlarla daha da girişimci olmak için stratejiler geliştirmişlerdir. Alt sınıflardan bazıları tarafından kullanılan tek strateji olmasa da bir tanesi, yer altı ekonomisine, özellikle yasa dışı uyuşturuculara dahil olmak olmuştur; bireyler bu pazara girebilirken, bir çete gibi organize bir gruba katılırlarsa eğer hem ekonomik hem de şahsi zarar açısından kişisel olarak daha az risklidir (Sanchez-Jankowski, 1991; Padilla, 1992; Taylor, 1993). Bu yüzden, çete üyeleri yürürlükte olan ekonomik kültürden sapmak yerine, egemen toplumsal ideoloji ve ekonomik kültür ilkelerini kabul etmekte ve stratejilerini onlara sunulan fırsatlara ve mevcut kaynaklara uyarlamaktadırlar. Bu çabada kaybedenler oldu, ancak bütün kapitalist pazarlarda olduğu gibi kazananlar da oldu.

Bu durum devlet adına yapısal bir tepkiyi hızlandırmıştır. Çetelerin ve diğer grupların ekonomik faaliyetlerini kontrol etmek amacıyla devlet, çete faaliyetlerinden sorumlu kolluk güçlerinin sayısını artırdı. Örneğin, 1992–3’ten başlayarak, Federal Soruşturma Bürosu, soğuk savaşın sona ermesi sonucu, yeni organize olan anti-çete bölümüne, tahsis edilen ajanları karşı-tahrip edici birimlere (anti-komünist birimler) devretmeye karar verdi. Bir çeteye

ilişkili bireylerin hapisshanede hizmet edeceği süreyi artıran yasayı kabul ettiler ve her zaman daha büyük miktarda alt sınıf erkeklerini yığıldıkları yerde daha fazla hapisshane inşa ettiler (Wacquant, 1999a).

Devletin tepkisi, çetelerin karşılık vermesine neden olmuştur. Daha fazla genç daha uzun süreliğine tutuklu bulunduğu için, yerel sokak çeteleri kendilerini hapisshane ile ilişkili organize suç kartellerine entegre etmeyle karşılık vermiştir. Bu nedenle, çete üyelerinin artan hapsedilme politikası yoluyla çetelerin örgütsel yapısını zayıflatmak yerine, devletin politikası onları güçlendirmeye çalıştı. İronik bir şekilde, çete olgusunu etkileyen karşı-üretken sonuçlara rağmen, devletin sürmekte olan politik tepkisi daha çok hapisshane inşa etmeye ve daha çok sert kurallara dönüşmüştür.

Genel itibariyle, çağdaş çete sorunu, Birleşik Devletler'de mevcut belirli yapısal koşulların ya da toplumsal eşitsizliklerin büyümesine neden olan benzer yapısal ve ideolojik koşullara sahip herhangi bir toplumun sonucu olarak anlaşılmalıdır (Fischer vd., 1996). Bu nedenle, çete, sapkın bir yığın ya da sapkın bir kolektif davranış biçimi olarak görülmemelidir. Aksine, hem ana akım Amerikan toplumunun değer ve hedeflerine sahip insanlardan oluşan bir organizasyon hem de katılımcılarının karşı karşıya olduğu sosyo-ekonomik koşullara özgü bir kolektif davranış biçiminde işe girişen bir organizasyon olarak görülmelidir (Merton, 1968). Yine de ABD'deki çete olgusunu anlamak için, Amerikan toplumunun sosyoekonomik koşullarının sürekli olarak değiştiğini, genellikle alt sınıf için daha da kötüleştiğini ve bu değişikliklerle ilişkili yapıların çete olgusu içinde rasyonel değişiklikler yarattığını göz önüne almak gerekir. Bu makale, bu değişikliklerin bazılarını ve çeteler üzerindeki etkilerinin taslağını çizmeyi denemiştir. Bunu yaparken, gelecekte çete olgusunun dış hatlarını belirlemedeki değişiklikleri anlamak ve tahmin etmek için kullanılabilecek teorik bir taslak sunmaktadır.

Notlar

1. Bu alıntı çeteler üzerine (1978-1989) derlediğim bir araştırma projesindeki saha notlarından alınmıştır. Çalışma 37 çete katılımcısını içeren gözlemleri içermektedir. Aksi belirtilmedikçe alıntılar bu çalışmadan ileri gelmektedir.
2. Kaliforniya, bir suçtan hüküm giymiş olan sokak çetesi için hapisshanedeki 3 yıla 1 yılı otomatik biçimde eklemeyi sağlayan eyaletin ceza kanununun bir parçası olarak 186.20-27'yi onayladı.

Kaynakça

- Abbott, J. H. (1991). *In the belly of the beast: Notes from prison*. New York: Vintage Books.
- Anderson, E. (1990). *Streetwise: Race and urban change*. Chicago, IL: University of Chicago Press.
- Archdeacon, T. J. (1983). *Becoming American: An ethnic history*. New York: Free Press.
- Arendt, H. (1970). *On violence*. New York: Harcourt, Brace & World.
- Asbury, H. (1927). *The gangs of New York: An informal history of the underworld*. Garden City, NY: Garden City Publishing Company.
- Bourgois, P. (1995). *In search of respect: Selling crack in El Barrio*. New York: Cambridge University Press.
- Chin, K. (1996). *Chinatown gangs: Extortion, enterprise, and ethnicity*. New York: Oxford University Press.
- Cohen, A. J. (1955). *Delinquent boys: The culture of the gang*. Glencoe, IL: Free Press.
- Donziger, S. R. (1996). *The real war on crime: The report of the national criminal justice commission*. New York: Harper Collins.
- Drake, St. C. and Horace C. (1945). *Black metropolis: A study of negro Life in a Northern City*. Chicago, IL: University of Chicago Press.

- Fagan, J. (1989). 'The social organization of drug use and drug dealing among urban gangs', *Criminology*, 27(4), 633–70.
- Fine, G. A. (1995). *A second Chicago school?: The development of a postwar American sociology*. Chicago, IL: University of Chicago Press.
- Fischer, Claude, Mike H., Sanchez-Jankowski, M., Lucas, S., Swidler, A., and Kim V. (1996). *Inequality by design: Cracking the bell curve myth*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Fromm, E. and Michael M. (1970). *Social character in a Mexican village: A socio-psychoanalytic study*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Gottfredson, M. R. and Travis H. (1990). *A general theory of crime*. Stanford, CA: Stanford University Press.
- Hagedorn, J. (1988). *People and folks: Gangs, crime, and the underclass in a Rust-Belt City*. Chicago, IL: Lake View Press.
- Herrnstein, R. J. and Charles M. (1994). *The bell curve: Intelligence and social class in American life*. New York: Free Press.
- Hirschi, T. and Michael J. H. (1977). 'Intelligence and delinquency: A revisionist review', *American Sociological Review*, 42(4), 571–87.
- Horowitz, R. (1983). *Honor and the American dream: Culture and identity in a Chicano community*. New Brunswick, NJ: Rutgers University Press.
- Ianni, F. (1974). *Black mafia: Ethnic succession in organized crime*. New York: Simon & Schuster.
- Irwin, J. (1980). *Prisons in turmoil*. Boston, MA: Little-Brown.
- Joselit, J. W. (1983). *Our gang: Jewish crime and the New York Jewish community, 1900-1940*. Bloomington, IN: Indiana University Press.
- Joyeaux, C. [pseud.] (1960). *Out of the burning: The story of a boy gang leader*. New York: Crown.
- Kasarda, J. E. (1990). 'Urban industrial transition and the underclass', *Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 501, 26–47.
- Katz, J. (1990). *Seductions of crime: Moral and sensual attractions in doing evil*. New York: Basic Books.
- Klein, M. (1998). *The American street gang*. New York: Oxford University Press.
- Klein, M. W. and L. Y. Crawford (1968). 'Groups, gangs and cohesiveness', *Journal of Research in Crime and Delinquency* 4(1), 63–75.
- Kornhauser, R. R. (1978). *Social sources of delinquency: An appraisal of analytic models*. Chicago, IL: University of Chicago Press.
- Krieger, J. (1986). *Reagan/Thatcher and the politics of decline*. New York: Oxford University Press.
- Lorenz, K. (1966). *On aggression*. New York: MacMillan.
- Maxson, C. and Malcolm W. K. (1990). Street gang violence: Twice as great, or half as great?, C. R. Huff (ed.) *Gangs in America*, (s. 71–100) içinde. Newbury Park, CA: Sage Publications.
- Merton, R. K. (1968). *Social theory and social structure*. New York: Free Press.
- Miller, W. B. (1958). Lower class culture as a generating milieu of gang delinquency, *Journal of Social Issues*, 14(3), 5–19.
- Morris, D. (1967). *The naked ape*. New York: Dell Publishing Company.
- Padilla, F. (1992). *The gang as American enterprise*. New Brunswick, NJ: Rutgers University Press.
- Park, R., E., Ernest W. B. and Roderick D. M. (1925). *The city*. Chicago, IL: University of Chicago Press.

- Patterson, J. T. (2000). *America's struggle against poverty in the twentieth century*. Cambridge: Harvard University Press.
- Patterson, O. (1998). *Rituals of blood*. New York: Civitas Books.
- Portes, A. and Rubén G. R. (1996). *Immigrant America: A portrait*. Berkeley, CA: University of California Press.
- Portes, A. and Rubén G. R. (2001). *Legacies: The story of the immigrant second generation*. Berkeley, CA: University of California Press.
- Riis, J. (1901). *How the other half lives*. New York: Dover.
- Robinson, C. D. (1993). Production of black violence, D.F. Greenberg (ed.) *Crime and capitalism: Readings in Marxist criminology*, (s. 279–333) içinde. Philadelphia, PA: Temple University Press.
- Sampson, R. J. and John H. L. (1993). *Crime in the making: Pathways and turning points through life*. Cambridge: Harvard University Press.
- Sampson, R. J. and William J. W. (1995). Toward a theory of race, crime and urban inequality, J. Hagan and R. D. Peterson (eds) *Crime and inequality*, (s. 37-54) içinde. Stanford, CA: Stanford University Press.
- Sanchez-Jankowski, M. (1991). *Islands in the street: Gangs and American urban society*. Berkeley, CA: University of California Press.
- Sanchez-Jankowski, M. (1994). Les gangs et la presse: La production d'un mythe national, *Actes de la Recherche en Sciences Sociales*, 101/162 (March), 101–17.
- Schneider, E. C. (1999). *Vampires, dragons, and Egyptian kings: Youth gangs in postwar*. New York. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Shakur, S. (1993). *Monster: The autobiography of an LA gang member*. New York: Atlantic Monthly Press.
- Shaw, C. R. (1930). *The Jack-Roller: A delinquent boy's own story*. Chicago, IL: University of Chicago Press.
- Skogan, W. G. (1990). *Disorder and decline: Crime and the spiral of decay in American neighborhoods*. Berkeley, CA: University of California Press.
- Slotkin, R. (1985). *The fatal environment: The myth of the frontier and the age of industrialization*. New York: Atheneum Press.
- Stark, E. (1993). Gangs and progress: The contribution of delinquency to progressive reform, D.F. Greenberg (ed.) *Crime and capitalism: Readings in Marxist criminology*, (s. 689–735) içinde. Philadelphia, PA: Temple University Press.
- Sullivan, M. L. (1989). *Getting paid: Youth crime and work in the inner city*. Ithaca, NY: Cornell University Press.
- Suttles, G. (1968). *The social order of the slum: Territoriality and ethnicity in the inner city*. Chicago, IL: University of Chicago Press.
- Suttles, G. (1972). *The social construction of communities*. Chicago, IL: University of Chicago Press.
- Taylor, C. (1990). Gang imperialism, C. R. Huff (ed.) *Gangs in America*, (s. 103–15) içinde. Newbury Park, CA: Sage Publications.
- Taylor, C. (1993). *Girls, gangs, women and drugs*. East Lansing, MI: Michigan State University Press.
- Thrasher, F. M. (1927). *The gang: A study of 1313 gangs in Chicago*. Chicago, IL: University of Chicago Press.
- Tucker, B. and Claudia M. K. (1995). *The decline in marriage of African Americans*. New York: Russell Sage Foundation.
- Venkatesh, S. (2000). *American project: The rise and fall of a modern ghetto*. Cambridge: Harvard University Press.

- Vigil, J. D. (1988). *Barrio gangs: Street life and identity in Southern California*. Austin, TX: University of Texas Press.
- Vigil, J. D. and Steve C. Y. (1990). Vietnamese youth gangs in Southern California, C. Ronald Huff (ed.) *Gangs in America*, (s. 146–62) içinde. Newbury Park, CA: Sage Publications.
- Vigil, J. D. and Steve C. Y. (1996). Southern California gangs: Comparative ethnicity and social control, C. Ronald Huff (ed.) *Gangs in America* (İkinci edisyon), (s. 139–56) içinde. Newbury Park, CA: Sage Publications.
- Wacquant, L. (1994). Le gang comme prédateur collectif, *Actes de la Recherche en Sciences Sociales*, 101/102 (March), 88–100.
- Wacquant, L. (1999a). *Les prisons de la misère*. Paris: Raisons D'Agir.
- Wacquant, L. (1999b). Redrawing the color line: The state and fate of the ghetto in Post-Fordist America, in C. Calhoun (ed.) *Social change and politics of identity*, 231-76. Oxford, UK: Blackwell.
- Waldinger, R. (2001). *Strangers at the gates: New immigrants in urban America*. Berkeley, CA: University of California Press.
- Whyte, W. F. (1993). *Street corner society: The social structure of an Italian slum*. Chicago, IL: University of Chicago Press.
- Wilson, E. O. (1993). *The diversity of life*. New York: W.W. Norton.
- Wilson, J. Q. and George K. (1982). Broken Windows: The police and neighborhood safety, *The Atlantic Monthly*, 29–38.
- Wilson, J. Q. and Richard J. H. (1986). *Crime and human nature*. New York: Simon & Schuster.
- Wilson, W. J. (1987). *The truly disadvantaged: The inner city, the underclass and public policy*. Chicago, IL: University of Chicago Press.
- Wilson, W. J. (1996). *When work disappears: The world of the new urban poor*. New York: Knopf.
- Yablonsky, L. (1966). *The violent gang*. New York: MacMillan.
- Zorbaugh, H. (1929). *The gold coast and the slum: A sociological study of Chicago's Near North Side*. Chicago, IL: University of Chicago Press.

.....
 MARTIN SANCHEZ-JANKOWSKI Berkeley, Kaliforniya Üniversitesi'nde Sosyoloji Profesörü ve Kent Etnografyası Merkezi Direktörü'dür. *Sokaktaki Adalar*'ın yazarıdır ve sadece toplumsal değişim ve yoksul semtler üzerine bir kitabı tamamlamaya çalışmaktadır.
 .....